

Idéblad

Tryggare och Mänskligare Göteborg vill lyfta fram olika exempel på trygghetsarbete som pågår i staden genom offentliga och privata aktörer, föreningar, eldsjälar och många andra. Tanken är att inspirera till nya trygghetsskapande processer.

..... Göteborgs centrala brottsförebyggande råd

UPPLEVELSEN AV RÄDSLÅ OCH OTRYGGHET I STADSRUMMET

Förutom egna erfarenheter och förmågan att hantera oro påverkas människors otrygghet av sociala sammanhang och fysiska miljöer. Gabriella Sandstigs doktorsavhandling visar att öde rum upplevs som obehagliga, medan exempelvis ett kafé befolkat av vänliga och välbekanta människor är en väldigt trygg plats.

MÄNNISKOR GÖR MÄNNISKOR TRYGGA

Medieforskaren Gabriella Sandstigs doktorsavhandling handlar om vad som gör oss otrygga i det offentliga rummet. Hon har tittat på hur vår rädsla påverkas av medier, sociala faktorer, fysisk miljö och egna erfarenheter. En av slutsatserna är att människor blir trygga av andra människor.

Öde platser är mest otrygga. Sociala faktorer spelar större roll än den fysiska miljön. Även ängsliga personer känner sig tryggare tillsammans med andra. Och allra tryggast känner vi oss i slutna, befolkade rum – som till exempel på ett ombonat kafé i goda vänners sällskap.

Det är några av de många slutsatser kring den minst sagt komplexa frågan om otrygghetens mekanismer som finns i Gabriella Sandstigs doktorsavhandling.

– Min utgångspunkt är hur nyhetsmedierna påverkar människors rädsla i stadsrummet. Men jag har även tittat på annan påverkan och andra, mer generella, aspekter av otryggheten. Jag har helt enkelt försökt ta ett helhetsgrepp på vad vi upplever som hot och risker. Därför har jag också arbetat tvärvetenskapligt – varje forskningsområde ser ju otrygghet på olika sätt, säger Gabriella Sandstig, som är medieforskare på JMG, Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet.

Underlaget till avhandlingen består bland annat av ett antal enkätfrågor som ställts under åren 2001-2007, i samband med de stora årliga undersökningar som genomförs av SOM-institutet (Samhälle-Opinion-Massmedia). Gabriella Sandstig har även gjort en innehållsanalys av de lokala dagstidningarna Göteborgs-Posten och Göteborgs-Tidningen och en historisk studie över bilden av osäkerhet och rädsla under åren 1950-2003.

Hon har därefter försökt besvara vad som styr vår rädsla genom att definiera olika lager eller "landskap", och betrakta otryggheten ur olika perspektiv: individuella, sociala, fysiska och mediala.

– Individnivån handlar förutom personliga egenskaper om sådant som hur man hanterar risker – och sig själv. Där ryms föreställningar, uppfattningar och erfarenheter, vad man sett och själv blivit utsatt för. Den sociala aspekten omfattar förstås andra människor och begrepp som tillit och förtroende, men även "erfarenhet genom

andra". Alltså vad andra pratar om, har hört talas om och tycker. I medie-"lagret" finns den bild av verkligheten som vi får genom medierna, men även våra föreställningar om medierna i sig. Som deras överensstämmelse med verkligheten och hur vi tror att andra påverkas av dem, berättar Gabriella Sandstig.

På individnivån har hon bland annat kunnat konstatera att framför allt tre faktorer påverkar känslan av otrygghet: hur bra vi är på att hantera vår egen oro, hur sannolikt det är att något skrämmande ska inträffa samt konsekvenserna av sådana händelser.

– Men förutom att studera de här olika lagren för sig har jag sedan också tittat på hur de förhåller sig till och påverkar varandra. Och givetvis har den fysiska miljön och det sociala samspelet stor påverkan även på de människor som är oroliga i sig själva. De är mindre rädda i "trygga" miljöer.

Den trygghetskänslan handlar ofta om en upplevelse av att det finns en social kontroll – att någon bryr sig och tar ansvar, att det inte är nerkräpat och förfallet, att det finns seende ögon. Därför upplevs öde utomhusmiljöer som mest obehagliga medan slutna rum, som kaféer och restauranger, är tryggare – särskilt om de är befolkade.

– Den sociala faktorn har större betydelse än den fysiska miljön, och även om det finns vissa befolkningsgrupper som i sig kan upplevas som otrygga – som missbrukare och nazister – så kan jag tydligt visa i avhandlingen att människor blir trygga av andra människor.

Hur är det då med det som var själva utgångspunkten – mediernas påverkan på otryggheten? Enligt Gabriella Sandstig är den ganska liten. Åtminstone som enskild faktor:

– De som blir mest rädda är de som redan har egen erfarenhet, eller som har tagit del av andras erfarenheter, av exempelvis hot – och de som tror att medierna påverkar människors rädsla.

Medieforskaren Gabriella Sandstig har i sin doktorsavhandling frågat sig hur nyhetsmedierna påverkar människors upplevelser av rädsla och oro i stadsrummet. Arbetet har skett tvärvetenskapligt, och hon har även tittat på hur otryggheten påverkas av den fysiska miljön och individuella och sociala faktorer.

SÅ GJORDE VI

- ▶ Gabriella Sandstig, medieforskare på JMG, Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet, har skrivit en doktorsavhandling om nyhetsmediernas påverkan på människors upplevelser av rädsla och otrygghet i stadsrummet.
- ▶ Arbetet har skett tvärvetenskapligt och förutom medier har Gabriella Sandstig även tittat på andra påverkansfaktorer och mer generella aspekter av otrygghet.
- ▶ Faktaunderlaget består bland annat av ett antal enkätfrågor som ställts under åren 2001-2007, i samband med de årliga undersökningar som genomförs av SOM-institutet (läs mer på www.som.gu.se), samt dessutom en innehållsanalys av de lokala dagstidningarna GP och GT och en historisk studie över bilden av osäkerhet och rädsla under åren 1950-2003.
- ▶ Gabriella Sandstig har analyserat materialet genom att definiera olika lager och betrakta rädslan och otryggheten ur flera perspektiv: individuella, sociala, fysiska och mediala.
- ▶ Hon har bland annat kunnat konstatera att främst tre faktorer påverkar otryggheten på individnivå: vår direkta eller indirekta erfarenhet av hot och risker, vår reella eller föreställda förmåga att hantera hot, risker och vår egen oro, samt vår föreställda bedömning av hur sannolikt det är att något skrämmande ska inträffa.
- ▶ Hon konstaterar också att de miljöer som upplevs som trygga ofta är förknippade med en känsla av "social kontroll" - att någon tar ansvar och att det finns seende ögon. Därför upplevs öde rum som mest obehagliga medan rum som är slutna och dessutom befolkade, som kaféer och restauranger, är tryggare.

KONTAKT

- ▶ Gabriella Sandstig, massmedieforskare på JMG, Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet: 031-786 47 94, gabriella.sandstig@jmg.gu.se
- ▶ Borghild Håkansson, projektledare på Tryggare och Mänskligare Göteborg: 031-368 05 28, borghild.hakansson@stadshuset.goteborg.se
- ▶ Johan Öberg, forskning och utbildning, Tryggare och Mänskligare Göteborg: 031-368 05 23, johan.oberg@stadshuset.goteborg.se

- ▶ Gabriella Sandstigs avhandling visar också att den sociala faktorn har större betydelse än den fysiska miljön - människor blir helt enkelt tryggare av andra människor.
- ▶ När det gäller medierna så konstaterar hon att deras enskilda påverkan på otryggheten är liten. De som blir mest rädda är de som själva tror att medierna påverkar människors rädsla samt de som redan har egen erfarenhet - eller som har tagit del av andras erfarenheter - av exempelvis hot.

SVÅRIGHETER

- ▶ Det svåraste med att försöka besvara en fråga som "Vad gör oss oroliga och rädda?" är komplexiteten, hur man ska kunna greppa ämnet och göra det begripligt.

LÄRDOMAR

- ▶ När man ska börja titta på ett sammansatt fenomen är det viktigt att vara öppen för hur andra forskningsområden har valt att angripa frågan.
- ▶ Det är bra att avgränsa frågeställningarna och bestämma nivån på de teoretiska förklaringarna redan på ett tidigt stadium.

TIPS

- ▶ Forskningen måste samverka med resten av samhället!
- ▶ Det är bra för forskare att tänka tvärvetenskapligt och söka sig utanför det egna fältet - gärna redan på ett tidigt stadium av arbetet.